

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM Monošter, 24. septembra 2020 - Leto XXX, št. 39

stran 2

Državni sekretar Miklós Soltész v Porabju

Zgodnjejesenski izlet po poteh benediktinske opatije in 7 čudes Győra
stran 3

»Bole si biu blaten, ...«
stran 5

Od oče smo erbali
stran 8

DRŽAVNI SEKRETAR MIKLÓS SOLTÉSZ V PORABJU

18. septembra je Porabje obiskal državni sekretar za verske in narodnostne zadeve pri Uradu predsednika vlade *Miklós Soltész*, ki ga je pospremil tudi vodja glavnega oddelka za narodnosti *Richárd Tircsi*. Obisk, v okviru katerega so si gostje ogledali spominski zid na števanovskem pokopališču, cerkev na Dolnjem Seniku in v Monoštru, obnovo šole in Küharjeve spominske hiše na Gornjem Seniku, so začeli s tiskovno konferenco na dvorišču števanovske dvojezične osnovne šole. Novinarje je pozdravila slovenska zagovornica *Erika Köleš Kiss*, ki se je vladi zahvalila za investicije po Porabju, ki lahko naredijo privlačnejše življenje po naših vaseh in s tem zadržijo mlade na rodni grudi. Izrazila je tudi veselje, da smo se v drugem valu izognili popolnemu zaprtju meje (od 6. do 18. ure je odprt mejni prehod Verica-Čepinci), kar bi

ponovno pomenilo izolacijo od matičnega naroda. S popolno odrezanostjo od Slovenije imamo

ro vlade za dodatne investicije v višini 92 milijonov forintov, sedaj si lahko ogleda že dokončane

Državni sekretar Soltész (na sredini) pri spominskem zidu na števanovskem pokopališču

namreč Porabski Slovenci zelo negativne zgodovinske izkušnje. Predsednik Državne slovenske samouprave *Karel Holec* se je zahvalil državnemu sekretarju, da je letos že drugič obiskal Porabje. Januarja je Soltész najavil podpo-

naložbe (izolacija strehe in slovenska učilnica v šoli na Gornjem Seniku, obnova Küharjeve spominske hiše, tehnični razvoj Radia Monošter, spominski zid na števanovskem pokopališču in nabava opreme za pouk slovenš-

čine) ali naložbe v izvedbi. Med temi so izgradnja telovadnice na števanovski šoli, izgradnja čistilne naprave na sedežu DSS na Gornjem Sreniku, obnova spomenika padlih na Gornjem Seniku.

Državni sekretar za narodnosti Miklós Soltész je izpostavil, da smo se uspešno branili proti koronavirusu, saj je najbolj pomembno, da ljudje ohranijo delovna mesta in svojo eksistenco, pomembno je tudi, da normalno poteka šolski pouk, saj če so otroci v šoli, lahko starši delajo.

Ob dokončanju sedanjih naložb je poudaril pomembnost naložb, ki bodo krite iz Gospodarskega razvojnega načrta Porabja za leto 2020, (160 milijonov forintov). Med temi je etična hiša v Sakalovcih (del projekta Ethosland), obnova podstrešja občine na Dolnjem Seniku, ureditev javnega prostora z izgradnjo krušne peči

pri Kulturnem domu na Verici, odkup parcele in izgradnja »skednja za vse« v Andovcih.

Zelo pomembna je obnova števanovske in lendavske cerkve, je povedal državni sekretar Soltész in izpostavil, da je obnova teh dveh sakralnih objektov stvar meddržavne razsežnosti. Zaenkrat se še ne ve, ali se bosta ti dve cerkvi obnovili iz domačih proračunov ali evropskega denarja.

Izpostavil je tudi složnost porabske slovenske skupnosti, ki prispeva tudi k temu, da lahko maloštevilčna narodnost doseže lepe rezultate.

(Slika na 1. strani: Tiskovna konferenca na dvorišču števanovske šole. Z leve: predsednik DSS *Karel Holec*, slovenska zagovornica *Erika Köleš Kiss*, državni sekretar *Miklós Soltész* in ravnateljica DOŠ Števanovci *Agica Holec*.)

Marijana Sukič

Sodobna tehnika za pouk slovenskega jezika

Pri pouku jezikov – med njimi tudi slovenskega – je pomembna tudi sodobna tehnika, čeprav je uspešnost najbolj odvisna od samega učitelja. Tega se zaveda tudi Državna slovenska samouprava kot upravljalec dveh porabskih dvojezičnih šol. Dvo-

opremljeno učilnico za slovenščino. (Članek o tem ste lahko prebrali v 37. številki našega časopisa.)

Čeprav Državna slovenska samouprava ni upravljalec monoštrskih šol in vrtca, na katerih v različnih oblikah poučujejo slo-

16. septembra, preden so prenosne računalnike in digitalne table predali predstavnikom šol in vrtca. Na predajo ga je pospremila tudi slovenska zagovornica v madžarskem parlamentu *Erika Köleš Kiss*.

Na gimnaziji Mihály Vörösmartyja se uči slovenščino 17 dijakov, poučuje jih profesor *Norbert Gerencsér*. 8-letna gimnazija je prejela digitalno tablo in prenosni računalnik za potrebe slovenskega pouka, ki poteka v manjših skupinah, saj v posameznih letnikih obiskuje pouk slovenskega jezika le po nekaj dijakov.

Pred šolo Jánosa Aranya, v kateri poteka razredni pouk v Monoštru, so gosta pričakali vsi učenci, ki se na tej šoli učijo slovensko, tudi učiteljica asistentka *Metoda Perger* in njena pomočnica *Judit Domiter*. Darila – digitalno tablo in prenosni računalnik – je prevzela namestnica pedagoškega vodje institucije *Éva Varga*. Naslednja postaja je bila na Srednji strokovni šoli

Béla III, kjer sta predsednika DSS in slovensko zagovornico sprejela namestnik ravnatelja in učiteljica slovenščine *Beata Cernjakovič*. Srednja šola je prejela prenosni računalnik.

V vrtcu v Monoštru imajo močno slovensko skupino, ki jo obiskuje 24 otrok od 3.

iz Slovenije *Romana Trafela*. Gosta sta slovenski skupini predala prenosni računalnik.

Vsa oprema, ki jo je nabavila DSS, je stala 9.500 tisoč forintov, vrednost tehničnih sredstev, ki so jih dobile monoštrske vzgojno-izobraževalne ustanove je 3.020 tisoč forintov. Finančna

*Na razredni stopnji OŠ J. Aranya slovenski pouk obiskuje 16 učencev. V ospredju *Karel Holec* in *Éva Varga**

jezična osnovna šola Števanovci in Dvojezična osnovna šola *Jožefa Košiča* na Gornjem Seniku sta že prej dobili potrebno opremo, zadnja je dobila v začetku novega šolskega leta tudi sodobno

venski jezik, se je odločila, da bo pomagala tudi tem institucijam. »Nam je pomembno, da se uči čimveč otrok slovensko, vseeno kje in vseeno, v kateri šoli,« je dejal predsednik DSS *Karel Holec*

*Prenosni računalnik je na Srednji strokovni šoli prevzela *Bea Cernjakovič**

do 6. leta starosti, z njimi se ukvarjata vzgojiteljica *Judit Kardos* in *Kristina Žokš*, pri uspešnejšem sloveskem pouku jima pomaga vzgojiteljica-asistentka

sredstva je zagotovil Urad predsednika vlade preko Sklada Gábor Bethlen.

Marijana Sukič

Foto: F. Süő

Zgodnjejesenski izlet po poteh benediktinske opatije in 7 čudes Győra

Pri Zvezi Slovencev na Madžarskem smo tudi letos načrtovali izlet za sodelavce, člane

nazijo in internat, opravljajo kulturna dela - vodijo knjižnico, arhiv, muzej, založbo, orga-

stva Zveze, profesor Gadányi, ga je poznal osebno in o njem pripovedoval, da je zelo dobro govoril tudi slovensko.

V opatiji smo preživel skoraj dve uri, vendar se nam sploh ni zdelo, da je čas tako hitro tekkel, saj smo zares uživali ob poslušanju zgodb in informacij o zgodovini, prostorih in predmetih tega kompleksa benediktinske zgradbe.

Po prijetnem kosilu v Pannonhalmi smo se napotili v bližnje mesto Győr, ki je upravno središče županije Győr-Ménfőcsanak-Sopron. V lepem jesenskem vremenu smo se z vodičko - o kateri smo izvedeli, da izhaja iz naših krajev - srečali na trgu *Dunakapu* (*Vrata Donave*) pri kipu Pulz, pozornost vzbujajoči, sodobni stvaritvi Zoltána Pála. Lečast kip s premerom štirih metrov je možno obračati za 360 stopinj in tako odseva panoramo trga, reke in dela Győra z imenom *Káptalándomb*. Kip simbolično prikazuje imena mesta skozi zgodovino - *Arrabona, Jaurinum, Raab, Janik kala, Győr* - in njegove štiri reke, *Donava, Rába, Rábca* in *Marcal*. Ker je Győr poln znamenitosti, skoraj korak za korakom lahko naletimo na edinstvene znamenitosti, kot so bazilika, palača Zichy ali kip Skrinja zaveze (*Frigyláda*). Ko se sprehodimo po lepo obnovljenih zgradbah baročnega glavnega trga, zlahka začutimo, da smo se vrnili v preteklost.

Za začetek smo lahko izvedeli nekaj osnovnih informacij o Győru, ki je eno najstarejših mest na Madžarskem z bogato zgodovino in je eno izmed mest, ki je igralo pomembno vlogo že od svoje ustanovitve. Ni naključje, da je mesto postalo središče regije v Kisalföldu (Male ravnice), kar je posledica ugodnih geografskih danosti. V turških časih je bilo obmejna trdnjava, ki je branila Dunaj. V 17.-18. stoletju je z obnovo srednjeveškega

mestnega jedra mesto postalo eno najlepših baročnih mest na Madžarskem. Konec 19. stoletja se je razvilo v industrijsko središče in še vedno ohranja

1594 zasedli, so ga postavili kot vetrovko na Trgu Dunakapu. Po priljubljeni legendi je vodja okupatorskih vojsk, veliki vezir Sinan, napovedal, da »ko bo ta železni petelin zapel in se bo polmesec pod petelinom napolnil, bodo Madžari spet zasedli Győr«.

Slišali smo še legendo ob prelepem kipu *Frigyláda*, kipu Kralja svetega Ladislava, katerega hermo ohranjajo v baziliki. V njej se nahaja tudi kip B.D. Marije, ki toči solze (*Könnyező Szűzanya szobor*) in ki izhaja z Irske iz leta 1655. Tudi s to povezana zgodba je bila zelo zanimiva, kakor tudi življenjska

Bazilika v Pannonhalmi s 55 metrov visokim stolpom

svojo pomembno vlogo. Po spremembi režima se je v mestu naselilo več novih podjetij, med katerimi je bila najpomembnejša tovarna avtomobilov Audi iz Nemčije, v Győru

pot Blaženega Vilmosa Aporja, škofa mučenika, katerega grobnica je tudi v baziliki, v kapeli *Héderváry*. Med sedem čudes v Győru sodi tudi Vodnjak Jedlik v centru mesta,

Vodnjak Jedlik s pitno vodo

je bil zgrajen prvi in še vedno največji industrijski park v državi, ki je služil tudi ustanavljanju manjših podjetij. Tudi kulturno življenje mesta se je eksplozivno razvilo, postalo je univerzitetno mesto, znatno pa se je povečalo tudi število njegovih muzejskih zbirk.

Ob ogledu mesta nas je vodička peljala po poti »7 čudes Győra«, katere prva postaja je bila spomenik *Železni petelin* (*Vaskakas*), najslavnejši simbol mesta, ko so ga Turki leta

ki je okrasni vodnjak v obliki steklenice z vodo, postavljen je bil v čast benediktinskemu menihu Ányosu Jedliku, izumitelju »sodavice«.

Naš sprehod po mestu smo zaključili z zgodnjo lahko večerjo na terasi picerije *Pálffy* in smo nazdravili ob koncu lepega in pestrega izleta.

(Slika na 1. strani: Naša skupina med ogledom knjižnice v Pannonhalmi.)

Nikoletta Vajda-Nagy

Foto: K. Holec

Naša skupina in panorama skozi kip Pulz na Trgu Dunakapu

predsedstva, nadzorne komisije in vodje obeh d.o.o.-jev, ki spadata k Zvezi.

Ponavadi se na pot odpravimo spomladi in v kakšen kraj v Slovenijo, ampak smo morali v tem letu zaradi »kronaste pošasti« (COVID-19) spre-

nizirajo koncerte - in se ukvarjajo tudi z vzdrževanjem kleti, pivovarne, zeliščnega vrta ter seveda sprejemajo goste. K opatiji spada bazilika svetega Martina, ki je bila zgrajena na začetku 13. stoletja v gotskem stilu. Pri uporabi materialov

Pokrajina v Pannonhalmi, v ozadju gričevje Sokoró

niti naše načrte. Enodneвно ekskurzijo smo odložili na petek, 4. septembra, in smo ostali znotraj državne meje. Kot prvi potni cilj smo obiskali opatijo v Pannonhalmi, ki je uvrščena na Unescov seznam svetovne kulturne dediščine. Z vodičem smo si lahko ogledali notranjost stavbe in izvedeli veliko zanimivosti o kulturnozgodovinskih vrednotah opatije. V njej še vedno živi približno štirideset menihov, ki liturgijo opravljajo v duhu ora et labora, sprejemajo izvajalce duhovne oskrbe, upravljajo gim-

so si prizadevali za preprostost in plemenitost, liturgični predmeti iz oniksa, masivno orohovo pohištvo in patinirane medeninate svetilke v baziliki pričarajo mir in močan predmetni svet.

V podcerkvi bazilike je nameščena žara s srcem Ota Habsburškega, sina zadnjega avstrijskega cesarja in madžarskega kralja. Oto je bil dijak benediktinske gimnazije, zato je bil zelo navezan na Pannonhalmi. O njem pravijo, da je bil izredno inteligen ten človek. Naš član predsed-

PREKMURJE

Nauva pošta

Na soboški Bakovski vilici je Pošta Slovenije začnla zidati nauvi logistični center. Za té stopaj so se odlaučili zavolo toga, ka fejest rastejo paketne in logistične storitve, zidina, stera stogi v centri varaša, pa je gratala premala. In tak je zdaj začnla rasti nauva zidina, za stero de Pošta Slovenije mogla plačati 2,5 milijona evrov.

Grünt na Bakovski vilici je biu že v lasti rosaga, pauleg toga pa je dobro gé, ka de nauvi center stau pauleg avtoceste, tak ka do tovarnjaki leži pa bole brž prišli do cilja, baukse pogoje za delo pa do od sprtoletja drügo leto naprej meli tüdi zaposleni. Na logistični pošti de na začetki delalo 42 lidi. V nauvo zidino do preselili oddelek dostave in ške neka tistih, steri zdaj delajo za »glažojnami« na varaški pošti. Tak ka na žalost, bar zagnauk, nauvih zaposlitev na pošti v Murski Soboti ne planerajo.

Nauva pošta de mela 1300 kvadratnih metrov, v njoj pa do pauleg logističnih storitev za pomursko regijo sorterali pisma in pakete za varaš in njegovo okolico. Istina pa gé, ka de pismo ali paket (te, gda te poštar ne zaodi doma) ške naprej trbelo titi iskat v center varaša. Pretovorna pošta v Murski Soboti je ena od petih regijskih pošt v rosagi, pauleg nje so ške takše pošte v Celji, Šenčurji pri Kranji, Kopri in Novi Gorici. Distribucijo logističnoga tovara zdaj delajo na 41 poštaj po Sloveniji, v kratkom cajti pa naj bi jih ostalo samo ške 15, med njimi naj bi bila tüdi soboška, stera pošto spravlja do 41.000 ramov in več kak 4300 firm pa samostojnih podjetnikov.

Silva Eöry

»Bazoviške žrtve« vmordjene pred 90. lejtami

6. septembra 1930, djenau pred 90. lejtami, so zran-koma v 5:43 na sodačkom strelišči pri vesnici Bazovica (gnes Basovizza na Taljanskom) zavolo njinoga prautifašističnoga delovanja dojs-trlili *Ferda Bidovca* (22 lejt), *Frana Marušiča* (24 lejt), *Zvonimira Miloša* (26 lejt) ino *Alojza Valenčiča* (33 lejt). Zovémo je »bazoviške žrtve« (áldozatok) - bili so med prvimi, šteri so se zdignili prauti taljanskoj diktaturi ino fašizmu. Slišijo med prve antifašiste v Evropi tö.

Štirge mladenci so bili člani ilegalne narodno-radikalne organizacije slovenske ino rovačke mladine v Julijskoj krajini ino Istri (šterivi sta po prvoj svetovnoj bojni pod Taljansko prišli), aktivno so se postavljali prauti fašističnomu režimu. Vidli so goreti Narodni dom v Trsti, bili so svedoki zaperanji slovenski šaul ino čitalnic, doživeli so, ka so jim doizapovödali slovenski gučati v javnosti. Tau so več nej mogli trpeti, zatok so vküpstaučili v združenje »Borba«.

Njino vekšo organizacijo so kisnej zvali »TIGR« (Trst, Istra, Gorica, Reka), štere člani so se na bregej Nanos leta 1927 zbrali ino se odlaučili, ka do ilegalno delovali. Njini glavni cili so bili, ka bi se v držinaj bole včilo slovenski, ka bi mladina nej nut v fašistične organizacije stapala ino ka bi primorsko krajino vö spod taljanskoga djarma spravili.

Člani organizacije so bili domolübi z večféle političnim mišljenjom. Organizérali so se po sistemi »trojk«: med sebov so se poznali samo člani trojke, samo njini prejdjen je emo kontakt z drüгими trojkami ino vodstvom. Njino znamenje je bila numera »4« (telko liter má ime »TIGR«), štera je mogla biti napisana v parvico na djenau zguča-

nom mesti. Pri aktivnom delovanji so peldo vzeli po neprijatelji: vdarili so na tal-

nje na svejti. Od septembra 1945 držijo vsakšo prvo nedelo po 6. septembri spo-

neofašisti, šteri štiri aktiviste eške itak za bandite držijo. Slovenske organizacije na Taljanskom se do gnes trüdi-jo, ka bi na štiri mladence več nej kak na teroriste gledali. Zavolo toga škejo zničiti odločbo nekdešnje birovi-je, de je pa tau trnok žmetno.

Na 50. oblejtnico priklüčitve Primorske k Sloveniji (1997) so štirge bazoviški mladenci (posthumno) dobili visiko valo - zlati častni znak svobode Republike Slovenije. Leta 2010 so o nji gorvzeli špilano-dokumentarni film z imenom »Streli v Bazovici«. Štirge mladi moški so pokopani na cintori Sveta Ana pri Trsti. Letošnji jubilejni svetek so držali 6. septembra pri njinom grobi ino kisnej v Bazovici, na programi je cujbui župan Trsta *Robert Dipiazza* tö. Tau je bila letos drüga lejpa gesta taljanske politike po tistom, ka se je 13. juliuša njini predsednik *Sergio Mattarella* v Trsti srečo s predsednikom Republike Slovenije *Borut Pahorom*, gda so Sloven-cam »povrnauli« Narodni dom.

-dm-

Spomenik žrtvam v Bazovici - simbol zmiritve?

janske šaule, vrtce ali zidine s sodačkov škerdjauv. Člani so se raztalali na dvaje: prva skupina je napravila konkretne akcije, drüga pa je skrb mejla na propagando ino organizacijo.

Taljanska policija je več članov najšla po tistom, gda so ličili bombo na zidino tržaški novin »Il Popolo di Trieste« ino je eden novinar mrau. Tau so aktivisti nej steli, ranč zavolo toga so vdarili vnoči, nej so pa znali, ka je nekak eške tam. Postavili so je pred posebno birovi-jo za državno varnost v Trsti, tzv. »prvi tržaški proces« je trpo od 1. do 5. septembra 1930. »Bazoviške žrtve« (tri Slovence ino ednoga Rovata) so na smrt osaudili, na vauzo pa eške dvanajset drügi aktivistov.

V Kranji so štirim mladim moškim že leta 1930 postavili spomenik, šteri vela za prvo antifašistično zname-

minski svetek pred spomenikom v Bazovici. Toga so dostakrat pobantivali taljanski

Prve vaje

Po šestih mesecih je spet zadonela slovenska pesem v kulturnem domu na Gornjem Seniku. Nekateri člani MePZ ZSM Avgust Pavel so začeli svoje delo pod vodstvom Cirila Kozarja iz Martinja. Skupina je bila navdušena, da se po dolgem času spet lahko vidijo, družijo in medtem vadijo, ponavljajo pesmi. Prva vaja je bila zelo aktivna in učinkovita.

Gyöngyi Bajzek

Tina Ficko iz Rankovec

»BOLE SI BIU BLATEN, BOLE SI BIU ZDRAV«

S Tina Ficko iz Rankovec, tau je vesnica, stera je nej daleč vkraj od Murske Sobote, na poštiji, stera pela prauti avstrijski granici, sva se pogučavale na lejpi, sunčavni den, gda je rejsan vrauč bilou, pa me je prva zanimalo, kak tau vrejme vözdrži, vej pa pod srcom nosi dejte. »Dobro, ka majo skor vseporedi klimatske naprave, ovak pa je najbolje fajm v našoj vinski kleti,« mi je odgovorila vodja prodaje v firmi Marof, stera se spravla z vinom. Zdaj, gda tau štete, je mlada Prekmurka že na zasluženom dopusti, na sterom de ostala eno leto, vej pa de ške v etom leti porodila drügoga sina. V vinsko klet Marof, stera ma sedež v Mačkovcaj, je prišla delat pred par leti. »Mene vsefele zanima, furt mi je zanimivo neka nauvoga spoznati, neka nauvoga delati. Pitati so me, če bi se ges s takšim delom spravljala, pa sam pravla, ka ja. Zdaj se že malo bole spoznam tudi na vino oziroma čiduže, bole. Pauleg toga mi je na Goričkom trno fajm. O vini sam nej dosta znala, ali dober žma za njega san furt mejla,« mi je raztolmačila sogovornica, stera se je vözašaulivala tudi za someljeja. Tau so takši lidge, steri se razmejo v vina: »Z šaulivanjom rejsan dobiš na širini, spoznaš vse, ka leko v vini iškeš. Nisterno vino te spaumni na lidi, stere si spozno te, gda si takše vino piu. Vino je ena zgodba, takša šurka, pa vsakšo je načišo. Nej je dobro vino za vsakšoga isto vino. Zavolo toga je tudi telko fajm vina.«

Vinska klet Marof je na enom takšom lejpom mestu, v Mačkovcaj: »Mi pravimo, ka mamo amfiteater, vej pa vse okauli vinske kleti géjo gorice. Korenje gnešnje kleti segajo v leto 1905, gda je vogrska grofov-ska držina Szapáry tü postavila louski dvorec in tudi vinsko klet.« Nauvi Marof se je na noge postavilo po tistom, ka ga je prejk vzeu erični prekmurški podjetnik Stanko Polanič, in so

2009. leta zazidali lejpo, nauvo vinsko klet, stera je velka 1200 kvadratnih metrov: »Mi, zapos-

Tina Ficko je zaposlena v firmi Marof, stera se z vinom spravla

leni, zdaj tadale pelamo tau zgodbo, in vüpamo, ka smo najšli recept, kak napraviti s dobrega grauzga dobro vino. Nemamo milijonov litrov, liki stau gezero litrov vina letno, pa tau dobrega, najbaukšoga. « Z grauzgom delajo na sta-

Tina (stogi prva s prave strani) z rankovsko ekipo žensk, s sterimi so vküper vlekle vauže

ri način, z dosta ročnoga dela, majo tudi dosta lesenih lagvov (bečk), pa tudi moderno opremo in škeri. V pritličji té nauve zidine gé iža, stera ma velka okna, tak ka mate rejsan lejpi pogled na gorice in naravo vseokauli. Tü Tina Ficko in njeni sodelavci odavlejo vino, pripravljajo pa tudi koštavanja, se pravi degustacije vina: »Mamo več fajm vina. V Mačkovcaj v

goricaj rastejo modra frankinja, zweigelt in malo merlota, v Kramarovcaj in Bodoncaj

pa mamo bole bele sorte, laški rizling, renski, sauvignon, šardone in zeleni silvanec.«

Kak smo že napisali, je Tina Ficko gorrasla in ške gnesden žive v vesnici Rankovci: »Bole si biu blaten, bole si biu zdrav. Nej so nas tak na kratko meli, kak mamo mi gnesden svojo deco. Nej smo gledali dosta televizije, liki smo največ caj-

ta preživeli zvüna, gé smo se vleti s piciklinami radi vozili okauli, pozimi pa smo se skijali, kelko se je pač dalo skijati na ravnici. Kak pa je kakšna mlaka zmrznola, pa smo tak tam bili.« Po zgotovitvi osnovni šauli, v stero je odila

la, ali joj je nej žau, vej pa je med študijom tüdi delala, pauleg toga pa ške dosta lüstva spoznala. Ljubljana se joj je povidla, v začetki je celau tak brodila, ka bi tam tüdi ostala, ali jo je furt bole vleklo domau v Prekmurje, in sé je te pripelala tüdi svojoga moža Filipa, steri je doma s Koroške: »Gda je prišo z menov prvo paut domau, je pravo, ka je tü rejsan fajm. Zdaj leko povem, ka pozna Prekmurje bole kak ges.«

Malo po tistom, ka je prišla domau, je rodila prvo dete, sina Erika, steri de oktobra star šest lejt. Po porodniškom dopusti, gda je vidla, ka je nej dosta služb, si je najšla delo kölnarce v Šalovcaj, gé je ostala dve leti, po tistom pa je šla delat v recepcijo v hotelaj Ajda in Livada v Moravski Toplicaj. »Dosta lüdi sam spoznala, dobre sodelavce sam mejla, ali te me je paut odpelala dale, v Marof,« je ške cujdala Tina Ficko, stera je rejsan puna energije, vsefele jo zanima: »Malo dem za srcom, malo za interesom, v glavnom pokaži mi nauvi svet, ge sam tam. Meni more priti neka nasprauti, če pride in mi je zanimivo, vse pozabim pa den.«

Tak je tüdi s hobiji. »Vse, ka je zvün službe, je za mene hobi. Rada si doj sedem na kavi, pa poklepečem s kakšo pajdašico. Rada odim tudi k zumbi, tau je ena fajta plesni fitnes program. Gda plešeš na portugalsko ali špansko muziko in malo ške z ritjauv migaš, ti je fajm. Čiglij prideš zmantrani, malo zaplešeš, pa s kolegicami poklepečeš, in je super. Prideš domau, pa si drügi človek,« ške raztolmači Tina Ficko in cujda, ka se rada tüdi okauli vozi s piciklinom, z možom, steri je aktiven gasilec, pa se radiva zavrtita na gasilskij veselica, sterih pa zavolo koronavirusa zdaj na žalost nega.

(Kejp na 1. strani: Tina, gda je ške v šaulo odila na Tišino.)

Silva Eöry

Kejpi: osebni arhiv Tine Ficko

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Pokrajinske vrednote

Delavnico »Hungarikum« so meli prejšnjo srejo v vesi Magyaraszombatfa, organizirala go je Uprava železnožupanijskega Narodnega kulturnega inštituta. Delavnice »Hungarikum« do do konca decembra meli nej samo za domanje, za tiste tö, steri bola daleč pridejo. Z delavnicami pomagajo tistim raziskavam, gde se iščejo vrednote v pokrajini Őrség. V srejo so razpravljali o zakoni »Hungarikum« pa o piramidi narodnih vrednot. Med drügem se je še taprajlo, kak trbej raziskovati, dokumentirati, kak trbej spletne strani rediti. Ta se je še prajlo, ka se Őrség geografsko dobro lauči od drügi krajin. Pa še tau, ka označiti trbej taše objekte, steri so značilni nej samo za edno ves, liki za cejlo krajino Őrség.

Té vrednote sledkar leko notpridejo v register železnožupanijskih vrednot. V register vrednot Őrséga se napiše Pityerszer, zvonik, steri v vesi Pankasz stoji, lončarstvo pa borovo gostüvanje. Stero je po pravici bola našo kak njigvo. Zato je fejst dobro, ka zdaj pri nas v Porabji se tö dela na tom, ka napravimo svoj register s svojimi vrednotami, ka so z nami, s Porabskimi Slovencami, povezane. Tak ka že zdaj se leko zmišlava na tejm, ka bi bilau tisto, ka bi v te register leko nutraprišlo.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

15. september - dan vrnitve
Primorske k matični domovini

V Sloveniji se 15. septembra slavi dan vrnitve Primorske k matični domovini, in sicer v spomin na uveljavitev pariške mirovne pogodbe leta 1947, s katero se je večina Primorcev pridružila matičnemu narodu. Letošnja osrednja slovesnost, ki je potekala v Ankaranu pod naslovom »Skupaj, pred odprtim morjem«, je bila zaradi pandemije covid-19 zaprta za javnost. Slavnostna govornica na prireditvi je bila nekdanja ministrica za kulturo Majda Širca. Med drugim je opozorila, da se zgodovina rada obrača, potvarja, poenostavlja in prilagaja dnevnim političnim potrebam, »tudi do te mere, da smo letos celo slišali, da naj bi narodni dom v Trstu zažgali kar Slovenci sami«. Banalnost zla je tisto, s čimer se po besedah Širce soočamo danes. V zgodovino se je treba, kot je opozorila, ozirati z vso strokovnostjo in odgovornostjo, jo razumeti, predstavljati, arhivirati, sicer tvegamo nove zločine – zločine spozabe.

»Vrnitev Primorske k matični domovini je praznik, ki ne povezuje samo Primorci in Primorcev, ampak ves slovenski narod. Praznujemo moč preživetja naroda, ki ga je zgodovina postavila pred številne težke preizkušnje,« pa je v poslanici ob dnevu vrnitve Primorske k matični domovini zapisal premier Janez Janša in spomnil tudi, da si je slovenska skupnost v Italiji vrsto let prizadevala za vrnitev Narodnega doma v Trstu, ki se je letos tudi uresničila.

Predsednik republike Borut Pahor je na dnevu odprtih vrat ob prazniku gostil mlade iz Ankara. Pahor je spomnil, da so bili Primorci pred 100 leti proti volji pahnjeni iz domovine. Čas do 2. svetovne vojne je zaznamoval fašizem, ki je skušal vzeti našim dedkom in očetom jezik, kulturo, identiteto. Ampak temu so se postavili po robu in bili pri tem enotni, je med drugim pojasnil.

Ob robu Večgeneracijskoga srečanja s slovenskimi prijateljskimi društvi

Društvo porabski slovenski penzionistov si je eške dober den odabralo za svojo letošnjo zadnjo veliko srečanje tak pauleg covid-19 kak dobrega vrejmena. Originalno bi tau srečanje meli 22. novembra kak vsigdar. Našo

cenimo.

Mlada Porabska Slovenka Viktorija Hanžek z Gorejnoga Senika, stera nam je lepau vodila program, je po pozdravi vsej navzauči posaba pozdravila goste, sekretara Urada R Slo-

lůstvo, pred obedom znauvič. Stole smo meli pripravlene namesto osem-deset lidi samo za 6, meli smo pet redaav, na vsakšom stoli posaba na vidnom farbenom papiri napijsano, za koga je.

Program toga srečanja smo si tů na nauvo mogli zbroditi, ka so nam tisti, stere smo meli v programi, pri cajti nazaj prajli, ka vcejlak porazmejmo tů. Folklorna skupina penzionistk, ste-

kak so tau čakali. Po programi, gda smo si malo leko zdenili, mi je naš penzionist Pišta Žampar tak lepau na znanje dau, ka je on spoj nej zadovolen, ka smo posaba nika nej spominali, gončali pa nej gora zvali na oder tiste ženske, stere so več lejt plesale z nami. Jezus! Kak če bi me dola poparili! Kakoli sem ta prajla, kašna šega je, dōjn priznam, ka mi je fejs žau, dja sama bi tů leko prajla par rejči od nji.

Članice gnešnje skupine, z njimi pri stauli so sejdle tiste ženke tō, stere so gnauksvejta plesale v skupini

vodstvo si je za letošnjo srečanje namesto božičnoga programa vcejlak drůgi program zbrodilo vō, ka ranč nej tak na lēki. Društvo penzionistov je oprejšto od začetka mau, se rado poveže, se padašiva, dela vkůper z drůgimi lidami. Etak smo do gnesden povezani z več drůštvi penzionistov pa s šaulov v Sloveniji, pri Porabski Slovencaj pa z lokalnimi (helyi) pa narodnostnimi samoupravami, drůštvi pa z dvōma šaulama. V zadnji lejtaj najbolje na veliko pa živo delamo vkůper z vasjauv Sakalauvci, Drůštvom penzionistov Rogašovci pa s sombotelskimi Slovenci. Na program »Srečanje s prijateljskimi drůštvi v Monoštri« smo pozvali pet drůštev iz Slovenije, od steri so se pokisili priditi DU Murska Sobota, Šalovci pa Puconci, depa tů samo v malom števeli kak predstavniki. Hvala Baugi so se predstavniki domanji organizacij, šaul, Sakalauvcov, Andovcev, Monoštra, Števanovcev dali pozvati. Ranč tak smo se radůvali nastopajočim skupinam, tau so zvōjn jubilančne FS penzionistk ZSM, Folklorna skupina Sakalovci pa Porabski trio ZSM, z Goričkoga pa lůdski muzikanti što ma čas. No, etak smo leko meli večgeneracijsko srečanje, ka mi na veliko

venije za Slovence v zamejstvi pa po svejšti Tadeja Bojneca, predstavnicu Javnega sklada R Slovenije za kulturo Anjo Cizel, generalno konzulko R Slovenije v Monoštri Metko Lajnsček, slovensko zagovornico v vogrskom parlamenti Eriko Kōleš Kiss, predsednika Državne slovenske samouprave Karla Holeca, predsednico Slovenske zveze Andreo Kovács, predstavnika Občine Monošter Sūtō Ferenca pa predstavnicu Cvilnoga foruma v Monoštri Marto Kardos. Ranč tak z veseldjom vse nastopajoče pa predstavnike vsej drůštev.

Tau srečanje smo si s tejm namenom, ciljom vōzbrodili, aj se vsi, s sterimi smo mi penzionisti povēzani (šaularske mlajše smo nej vůpali pozvati), med seov tů bole spoznajo, padašivajo pa povežejo. Tau smo pauleg toga danešnjoga vōzobrnenjoga sveta nej mogli vcejlak spuniti, ka smo se mogli držati rendelůvanj. Dosta smo delali pa se pripravljali za tau, aj kak vsebala leko branimo, skrb mamu na lůstvo, vej pa skur 130 lidi nej malo. Zatau smo zapovedli velki šator za 300 kvadratni metrov, pivske garniture smo naprej dola zbrisali z razkužilom (fertōtlenitō), ženske so z razkužilom (kēzfertōtlenitō) čakale

Penzionisti so se veselo vrteli na muziko Dueta Dejan&Tadeja

ra je bila ustvaurdjana 2010. leta pri Slovenskoj zvezi, nej želejla meti posaba svetešnji jubilej, ka je k tomi mala skupina, je tau eške samo desetletni pa prvi jubilej, pa je publika tů pijtanje. Ženske so se tak zgučale že letos sprtlejt, če leko, bi one svoj jubilej tů raj svetile z izletom na Vogrskom, če njim tau leko omogauči Slovenska zveza. Kakoli sem dja sama tů na tejm bila, me důšna vest itak nej njala pri meri. Ženske, stere smo v svoji lejtaj, kakoli rade plešemo, vejmo, tau nikdar ne zadobimo, ka bi naslednji jubilej, ka bi biu samo za deset lejt, leko svetile. Zatau smo se zgongčali z vodstvom Slovenske zveze, aj svetimo vkůper te jubilej bole na menšo na našom srečanju. Ob tej priliki se tů trno lepau zahvalimo Slovenskoj zvezi za porazmenje, za pomauč pri vōspelanji programa, pa pogostitev jubilančne skupine vkůper s tistimi ženskami, stere so gdasvejta tů plesale. Kakoli smo dobro steli, smo dōjn nej vse pa vsakšomi tak včinili,

Drůgo že ne morem(o), kak na veliko prosim(o) odpůščenjē pa porazmenje od vsej tej žensk, ki so: Eržika Žampar, Eržika Dančec, Margita Trajbar, Ani Dončec, Micka Bajzek, Erži Bartók, Kata Nemet, Irenka Čer, Irenka Kovač.

Po pogostitvi smo se vsi leko drůžili, veselili, ka nam je DUO Dejan&Tadeja tašno karažno veselico napravo, ka smo skur vsi na srteli bili skaus do večera. Na konci se v imeni Drōjšťva porabski slovenski penzionistov lepau zavalimo tistim, steri so prišli, zahvalimo se za pomauč, ka smo go dobili tak od svoji penzionistov kak od drůgi lidaj, za finančno pomauč pa Uradi R Slovenije za Slovence v zamejstvi pa po svejšti, Slovenskoj narodnostnoj samoupravi Monošter – Slovenska ves, za soorganizacijo pa Slovenskoj zvezi.

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE ZA SLOVENCE V
ZAMEJSTVU IN PO SVETU

Klara Fodor

KDOR IMA CVETLICE RAD/STO MA RAUŽE RAD...

KAKO SI SAMI VZGOJIMO NOVE RASTLINE?

Veliko je ljudi, ki bi radi imeli nove rastline, a ne vedo, kako pravilno in v katerem času se je treba lotiti razmnoževanja. Rastline, ki jih kupimo v vrtnarijah in cvetličarnah, so sorazmerno

zelo hitro izhlapi in potaknjene ovne. Najugodnejši čas za rezanje potaknjencev je zjutraj, ko je sočnost v rastlini največja. Pravilna mešanica zemlje omogoča, da se potaknjene hitro ukore-

zelena kosmujka, vijolice, sobne begonije in druge, vendar so korenine, ki poženejo v vodi, drugačne kot tiste, ki zrastejo v zemlji. Imenujejo se vodne korenine. Imajo manj lasnic in zato težje srkajo vodo iz zemlje. Poleg tega so krhke in se pri presajanju rade potrgajo.

Poganjek odrežemo pri petem lis-

no rastočega vrha, je rastlinska obramba pred poškodbami.

Največ se ljubitelji cvetja poslužujejo razmnoževanja pelargonij in drugih balkonskih rastlin. Pelargonije in druge balkonske rastline potaknemo zgodaj jeseni. Tedaj imajo rastline čas, da se pred zimo dobro ukoreninijo. V temnem delu leta naj balkonske

Vrtnice lahko vzgojimo tudi s potaknjenci. Potaknjence lahko potikamo v lonce ali na gredo. Vrh poganjka odrežemo nad zgornjim listom s šestimi lističi. Odstranimo vse liste razen zgornjih dveh.

drage, a ljubitelji rastlin bi si radi pridobili še več. Že dolgo velja pravilo, da so najboljše doma vzgojene rastline. Najlažji način in tudi najbolj razširjen je razmnoževanje s potaknjenci. Prav zdaj je pravi čas, da se lotimo tega opravila.

nini. Dobra prst za potaknjence mora izpolnjevati dve zahtevi, da je zadrževanje vode stalno na razpolago in poroznost mora biti takšna, da lahko prodre zrak do korenin. Zemljo lahko tudi izboljšamo, če jo napravimo bolj porozno. To dosežemo tako, da

Vsak potaknjeneec najbolje uspeva v lastnem lončku v setveni prsti. Rožmarin nam daje pri potikanju zelo dobre rezultate.

Pri pripravi rezanja potaknjencev moramo dobro pogledati, da je matična rastlina popolnoma zdrava in dobro zalita. Tega razmnoževanja se poslužujemo pri sobnih lončnicah, balkonskih rastlinah, vrtnicah, hortenzijah, pušpanih, rožmarinu, sivki in še drugih nekaterih zelnatih rastlinah. Potaknjeneec se ne sme osušiti, zato ga obdamo z vlažnim papirjem ali ga damo v plastično vrečko, če ga ne nameravamo takoj posaditi, kajti voda, ki jo ima,

ji dodamo perlit ali vermikulit, ki sta oba vulkanskega izvora. Ko smo pripravili mešanico prsti in potaknjeneec posadili vanjo, ga zalijemo. Koreninjenje je bolj uspešno. Potaknjenci potrebujejo veliko svetlobe, kajti svetloba vzpodbuja rast rastlin, in jim daje potrebno energijo, da se same dograjujejo, nimajo pa radi direktnega sonca. Nekateri potaknjenci sobnih rastlin preprosto damo v vodo in poženejo korenine, kot so tradescancija,

Na enak način kot pelargonije razmnožujemo še: fuksije, grmaste marjetice, lotus, streptokarpe in smilj

tu, skrajnih, še ne razvitih listov ne štejemo. Velik naj bo od 5 do 7 cm in spodnja dva lista odstranimo. Potaknjeneec posadimo v lonček tako, da prideta obe zalistji odstranjenih listov pod zemljo. Ko se je potaknjeneec prijel, pogosto raste le v višino. Stranske veje

rastline počivajo. Postavimo jih v suh, hladen in svetel prostor, npr. v nezakurjeno verando na južni strani. Ko prihaja pomlad, februarja ali marca, jih presadimo v prostorno posodo. Že aprila ali maja bomo občudovali lepe lončnice.

Prenekatere vrtnice, ki smo jih vzgojili sami, nam krasijo domači vrt

se slabo razvijajo ali jih sploh ni. Namesto lepe kipeče rastline dobimo spotegnjene poganjke, zato rastlino moramo na vrhu prikrajšati. S tem dosežemo bolj gosto rastlino. Odstranimo vrh in prebudimo mirujoče brste, ki se skrivajo v zalistju, da začnejo rasti. Steblo, ki je izgubilo vrh, naredi dve, tri, mogoče celo več stranskih vej. Lastnost, da se steblo razveji, kadar nima več v viši-

ALI STE VEDELI, DA ...

Je ognjič uporaben kot začimba, dodatek juham, rižotam in sladicam, mlade liste pa dodajamo solatam. Ima številne zdravilne lastnosti: mazilo pri aknah, ekcemih, opeklinah, celjenju ran ...

Besedilo: Olga Varga

Fotografije: osebni arhiv in svetovni splet

... DO MADŽARSKE

Izredno dobri ameriško-madžarski odnosi

Odnosi med Združenimi državami Amerike in Madžarsko še nikoli niso bilo tako dobri kot sedaj, je zapisal na svoji facebook strani madžarski zunanji minister Péter Szijjártó po tistem, ko se je - edini od zunanjih ministrov Evropske unije - udeležil podpisa mirovnih pogodb med Izraelom, Združenimi arabskimi emirati in kraljevino Bahrajn v Washingtonu. »Sam dogodek bo verjetno zapisan na straneh zgodovinskih učbenikov,« je dejal po podpisu, »saj smo bili priče dogodka, ki je lahko začetek novega poglavja, v katerem mesto vojn in terorizma lahko prevzame mir.« Dogodek je pomemben tudi za Evropo, saj položaj na Bližjem vzhodu močno vpliva tudi na varnost v Evropi. »Trumpovi napor so se obrestovali, za take napore se ponavadi daje Nobelova nagrada za mir.« je izpostavil zunanji minister Szijjártó in dodal, da so stiki med državama odlični tudi zato, ker se predsednika Trump in Orbán odločno borita proti ilegalnim migracijam, podobno razmišljata o zaščiti krščanskih skupnosti in o podpori družin.

Minister Szijjártó se je srečal tudi z ameriškim veleposlanikom v Budimpešti, ki ga je seznanil, da se bo s 1. novembrom odpovedal veleposlaniški funkciji v Budimpešti in se bo vrnil v ZDA.

Novi inštitut

Pod imenom Inštitut ravnotežje (Egyensúly Intézet) je začel delovati novi neodvisni inštitut za analizo, ki se ne želi ukvarjati z vprašanji dnevne politike, temveč želi dati odgovore na dolgoročne izzive, ki so pred državo. Direktor novega inštituta je povedal, da bodo s svojimi raziskavami in študijami iskali odgovore na vprašanja, v katero smer naj bi se razvijala država, če želi biti dolgoročno uspešna. Devetdeset odstotkov proračuna novega inštituta zagotavljajo sponzorji, ki niso povezani s politiko. »Ko s sponzorji podpišemo pogodbo, morajo sprejeti pogoj, da nobenih zahtev ne smejo postaviti pred nas, pred vsebino našega dela,« je izpostavil direktor Gábor Filipov, odgovoren za raziskave. V inštitutu bo zaenkrat zaposlenih 25 znanstvenih sodelavcev, ekspertov za razna področja.

Od oče smo erbali

Sploj dobro se je včila kak vse druge sestre, v petdeseti lejtaj je kmetijski tehnikum (mezőgazdasági tehnikum) zgotauvila v Kőszegi. Po iži doma v Števanovci so se Bedivini zvali, po možej je Kukor, dekliško pa Margita Bedi. Gda se je oženila, je v Varaš prišla pa od tistoga mau je tü. Od leta 1994 so v penziji, dosta štejo kak knjige tak novine, kak vogrske tak slovenske. Gda sem je gorpoisko, ranč so trgatev meli doma, depa telko časa so si vzeli, ka so mi pokazali par stari kejpov.

- *Tak mislim, ka na tom prvom kejpji, ka sem ga v roke vzejo, so vaši stariške. Ka so svetili, ka mati rauže majo v rokeji?*

»Tau je leta 1984 bilau, gda so stariške 50. obletnico svetili, ka sta se oženila. Ranč tisti den so znauva posvečali

star bejo. Dosta vtjüpar vsi doma smo nej bili, zato ka dja sem brž kraj od daumi prišla, gda sem se tadala včila.«

Margit Kukor je trgatev tak njala pa ziskala stare kejpje

- *Dobro ste se včili?*

»Dobro sem se včila, pa nej samo dja, druge sestre, mlajši pa vnuki tö vse diplome majo, pa tau smo vsi od oče erbali, on je trno čeden bejo. On bi se kakoli leko vönavčo, če bi nej doma na grünti mogo delati.«

Vse sestre s svojimi pari pa trge vnuki na zlati poroki starišov

križ tö, steroga je naša družina dala postaviti, tam vrkar više rama.«

- *Gda so stariške mrli?*

»Mati so 1986. leta mrli, oča pa leta 2005. Moj oča pa mati so vsigdar doma na grünti delali, cejlo življenje. Sedem mlajšov so gorazranili, šest dekle pa enga pojba, depa on je rano mrau, komaj 30 lejt

- *Druge sestre so doma ostale?*

»Zdaj že samo štiri sestre živemo, ena v Magyarlaka, Erži pa Anus v Otkovci pa dja töj v Varaši. V Trauštja je Rejza bejla žejvala, stera je mlada, 32 lejt stara mrla. Dva maliva dateta sta ostala, Hajnalka pa Jožika. Tau je dobro bilau, ka je družina

fejst vküpdružala, Hajni je devet mejscev stara bejla, gda je njena mati mrla, njau je sestra Mariška gorazranila, stera je tö v Otkovci žejvala. Depa gda je 55 lejt stara bejla Mariška, te je ona tö mrla, pa Hajni je te že drugo paut zgibila mater. Ranč tak, gda sem dja batežna gratala lani, gda so me operirali s srcaum, ranč tak je cejla družina vküperprimala. Kak mojiva dva mlajša, hči pa sin pa dva vunka, tak sestre pa njini mlajši, vsi so mi prajli, aj se ne njam ta, pa gda mi je najbola potrejbno bilau, tam so bili pri meni.«

- *Kak tau, ka ste se na kmetijsko šaulo glasili?*

»Zato ka najprvin v Győr v tekstilno šaulo sem se glasila, samo ta so me nej goravzeli, v gimnazijo sem nej stejla tejtji, tak je te ostala kmetijska. Gda sem na cug pejški odla, oča me je vsigdar do Varaša sprvajo pa ranč tak nazaj tü. Depa te sem nej vsakši tjeden odla domau, na mejsce če gnauk. Gda je pa revolucija vövdarila, tejesto je tü nej bilau leko, kumaj sem leko domau prišla. Najprvin sem do Sombotela, te do Körmenda, s Körmenda pa so me z motorpiciklinom domau pripelali.«

- *Kama ste šli delat, gda ste vözopodli šaulo?*

»Najprvin sem v Velemér odla delat, vsikši keden z biciklinom.«

- *Ka ste tam delali?*

»Kak administratorka na vaškem svetu (tanács), depa samo dva mejsca sem delala tam, potistim sem v Števanovce prišla na vaški svet, sledkar pa v Varaš na okrajni svet, na kmetijski oddelek. Gda je varaški okrajni svet razpadno, so ga ukinili, te bi v Kermedin mogla titi, depa zavolo mali mlajšov sem v Varaši ostala, na mestnom svejti. K mena so se držala vsa stanovanja (lakás), vsevkü 600, ka ji je mestni svet

emo, vse te pogodbe sem dja mejla prejk. Najprvin so cejlak za šenki daubili te stanovanje, depa sledkar je

mauž pa Erži pa Feri. Naprej pa mlajši, Jožika, Hajni pa Brigi.

- *Gda ste v penzijo šli?*

»Od leta 1994 sem v penziji, te sem 55 lejt stara bejla, depa nikdar sem nej bejla tak, ka bi kaj nej vejdlas seuv začniti, te so vnuki prišli, tiste sem skrb mejla pa ovak smo tö fejst delali. Tistoga reda smo bola gazdüvali kak dočas, ka sem nej bejla v penziji.«

- *Mate en taši kejpj, gda ste tak dolavzeti, ka v travi sedite pa edno fejst lejpo alo mate na saba.*

»Gda sem v Kőszegi bejla, te sem tau alo tjöjpi-la, v vekšom varaši je zato vse bola lepšo bilau na oda-jo kak pri nas doma. Te je taša moda bejla, te tjejp so od mene tam v Kőszegi napravili. Nej samo dja, mi vsi, ka smo sestre bile, na gvant smo vsigdar dosta dali.«

Mati pa oča leta 1984, gda sta mela zlato poroko

že vodau pa skupne stroške plačati trbelo, pa s tauge je sprvoga dosta navol bilau, depa dja sem tau zato rada delala.«

- *Tau gledam še, ka vse dek-le tak lejpe vlasé mate.*

»Tau smo tü od oča erbali, on je emo taše lejpe, gauste vla-

Margit s sestrov Ani: »Vlasé smo vse hčeri erbale od očo.«

se, devetdesetdvej leta star je bejo, gda je mrau, depa on do je konca, vsikši šesti keden odo si vlase rejzat.«

- *Na taum kejpji, steroga ste zdaj naprej vzeli, ste vse sestre dolazete, nej?*

»Oča pa mati so še na tjejpji, te s prave stani je Iren pa njeni mauž, te Ani pa Pišti, Mariška pa Joška, dja pa moj

- *Kak tau, ka ste zato itak nazaj domau prišli?*

»Zato ka tistoga reda je tam tü nej bilau dela, ka bi leko tam ostala, zato sem nazaj domau piršla, pa zato, ka me je srce domau vleklo.«

(Kejp na 1. strani: Margit v »varaškoj ali«, gda se je v Kőszegi včila.)

Karči Holec

Od Gorenjoga Senika do Garbolca - 4.

KRAJINA, GDE SO NEKDA VODÉ BILE GOSPODAR

Če se štoj po krajini *Kisalföld* pela, leko vidi, kakšo znamenje má tam Donava. Tau je edna glavna vodna paut v Srejdnoj Evropi, štera má na bejdvej stranaj mokro zemlau z grmauvdjami ino gauščami na mali otokaj (szigetek): ta se na Vogrskoj strani zove Szigetköz, na slovaškoj strani pa Csallóköz. V stari cajtaj je Donava dostakrat vöveleja ino tak na

blajženi pūšpek Vilmos Apor s svojim tejlom brano skrito lüstvo pred pidjanimi sovjetskimi sodakami.

Na ednom rami na trgi Dunakapu se vrti eden železen kokaut, šteri legendo nosi: Törki so prej pravli, ka krščeniki samo te nazajdobijo varaš, gda de kokaut spejvo. Eden vogrski sodak je fudno svojo trpejto pri železnom ftiči, nevörniki pa so zbejžali.

ni svejt, pri viskoj vodej je gratalo edno veuko jezero, štero je dostakrat eške s Ferťonom vkūpsegnilo. Inda svejta je v krajini edne vesi nej bilau, gde bi bar eden tkalec nej redo prčece, lijene ino brisače z lejpimi mintami. Ništerne majstrice so odavale plaudruk, druge čipko, vsakša vesnica je ovaško nošo mejla. Vés Dör je bila center lončarov.

Središče Rábaköza je varaš *Csorna*, njegvo ime pride s slavske rejči »črna«. Prvi premontrejski klaušter so tam zozidali v 13. stoletji, žitek baratov gnes nutpokaže muzej. Njino cerkev so posvetili Marijinomi vnebovzetji, v njej si leko poglednemo kopijo Czestochowske Marije, šteri kejp je že prej dosta lūdi ozdravo. Z varaša pa ne smejmo vō tačas, ka smo nej kauštali erične perece iz Rábaköza.

Z Győra se moremo napautiti prauti Veszprémi, če ške-mo v *Pannonhalma* priti. Kauli vesnice se zdigavajo mali bregauvge, gde so se gordržale rejtke stvarine ino rastlike. Na ednom bregej najdemo geodezijski tōrem, na vzhodnom konci pa že gezero lejt rasté grauzdje. V slednjom pau stoletji so začnili pauvati mane tō.

Že gezero petstau lejt živé miseu svetoga Benedikta, po njegvi regulaj pa eške gnes živéjo baratke v Pannonhalmi. Prvi benediktinci so tá prišli že na pozvanje kneza Géze v 10. stoletji, gnešnje baročne zidine pa so zdignili osemstau lejt kisnej. Klaušter so posvetili svetoma Martini, gnes je en tau svetovne erbe.

Baziliko so cejlak gorobnauvili leta 2012, depa nej zavolo turistov: želejli so nazajpostaviti liturgični prostor za barate. Če štoj šké, leko v 13. vōri v etoj cerkvi vkūper moli ž njimi. V spaudnjoj cerkvi počiva srčna

urna Otona Habsburga, vi-nešnje dveri bazilike pa nosijo kejp o svetom Martini. Moto benediktincov je »ora et labora« - »delaj ino moli«, zatok v Pannonhalmi (nekdešnjom Győrszentmártoni) na veuko pauvajo levendulo ino druge zdravilne rastlike. Redijo pa gastronomske ino kozmetične produkte ranč tak.

Napautimo se nazaj prauti

ze, depa takši turisti tō, šteri so najgir na muzej o zgodovini plūgov. Z ov kraj ulice stogi takzvana »Habsburška iža«, v šteroj restavraciji so oprvim madžarski jedilni list (étlap) lačnoma gosti v roké dali.

V varaši – šteroga so zdržili z mejst Moson ino Magyaróvár – stogita dvej varaš-

Szigetköz je največji otok na Madžarskom – v krajini je indašnjim lidam Donava krūi dala, gnes se po vodej pelajo turisti

nikoj djala vnaugo kulturni spomenikov. V etoj krajini pa so steli zozidati vodno elektrarno Bős (Gabčíkovo)-Nagymaros, de je pa tau madžarska vlada leta 1989 dojstavila.

Gde reke Mošonska Donava, Raba ino Rabca vkūptečéjo, je že sploj davnik cveu eden varaš: pauleg rimskoga grada je v srejdnoj vōki zraslo pūšpekovo ino žipanovo središče *Győr*. Branilo je Beč pred Törki, bautoške ino majstri so pa zozidali varaš, šteri je s fabriko Audi eške gnes eden center vogrske industrije (ipar).

V zgodovinsko središče pridemo po šetališči Baross, štero se začne pri simboli mesta, varaškoj iži. Sploj erična je baročna bazilika tō, v šteroj že štiristau lejt skrb majo na edno najlepšo madžarsko remekdelo s srejdnojoga vōka: »hermo«, zlato glavau svetoga krala Ladislava. Nej daleč, na pūšpekovo gradi je sprtoleti 1945

Gde Mošonska Donava pa Raba vkūptečéta, najdemo edno najlepšo kopališče na Madžarskom, leko pa se tam s čanaklinami tō pelamo. Vodau v Győri so leta 1978 zglasili za zdravilno, od tistoga mau dosta lūdi odi v njino kaupanco. Varaš dosta muzejov má: leko spoznamo patejke, pošne štempline, padarstvo, depa stvarine z Djužne Merike ranč tak. Na Trgi Széchenyi vidimo varaško maketo, v ulici Kosuth pa má svojo cerkev pet ovaški vōr: evangeličanska, katoličanjška, kalvinistična, pravoslavna ino židauvska.

V Győri organizirajo sploj dosta programov za mlajše, mlade ino malo starejše tō. Zvūn ženske rokometne ekipe je erična skupina eške »Győrski balet«, šteri je od konca 1970-ilejtstvauro nauvo plesno kulturo na Vogrskom.

Napautimo se dale prauti zahodi, v krajino *Rábaköz*. Tam je biu duga stoletja vod-

Cerkev na bregej Pannonhalma má 55 mejterov visiki tōrem, v klauštri je trnok veuka knjižnica

Győri. Nad vesnicov *Nyúl* se zdigava 20-30 mejterov visika zemelska stena, v šteroj najdemo takzване »zamenice v lūknjaj«, v šteraj je inda svejta lüstvo tō živéjo. Če se po poštiji »1« odpelamo z Győra prauti avstrijskoj grajnci, oprvim pridemo v vesnico *Lébény*. Tam se zdigava trnok erična romanska cerkev svetoga Jakoba, štera je vrnau tak stara kak naša v Jáki. Med restavriranjom v 18. stoletji so vse po indašnje nazajnapravili, zatok stogijo gnes pred nami gaule stene s cajta Arpadovi kralov.

V *Mosonmagyaróvári* več Slovincov z našoga Porabja živé, šteri so na tisto državno gospodarstvo oprvim samo na sezonsko delo ojdli, kisnej pa se cejlak taspakivali. Grad v etom varaši je inda svejta brano grajnco Rimskoga imperija, k njegovim dveram gnes leko pridemo prejk dugoga mostá s cūglov. V eto zidino gnes odijo štanderge agrarne ino živilske univer-

ki iži: v staroj so za poslanca v vogrskom parlamenti leta 1847 zvolili Istvána Széchenyina. V farnoj cerkvi svetoga Gottharda najdemo edino kripto Habsburgov, štera je zvūn Avstrije. Na mošonskom tali, na Donavi so nekda vōzvezali dosta šifto, šteri so tak pelali sildje, ka so je vlejkli konji.

Mosonmagyaróvár má ranč tak edno termalno kaupanco, največji festival pa držijo v varaši kauli augustovskega dneva svetoga Števana. Od tistec se leko napautimo prauti dvōma rosagoma: prejk Hegyeshaloma pela avtocesta »M1« v Avstrijo (grajncia se má šegau graubo zatekniti), prejk Rajke pa leko pridemo v Požonj (slovaško Bratislava). Za nas pa je prišo pravi cajt, ka se obrnémo nazaj prauti Somboteli, vej nas pa čakajo vesnice ino varaši v Zalskoj županiji.

-dm-
foto: mtu.gov.hu in
pixabay.com

»Sveti se ime tvoje« - 4.

ŽIDAUVSKI, TALJANSKI, SLOVENSKI INO MADŽARSKI APOŠTOL

Štrti tau naše serije se začne z ednim od štiri evangelistov. Kauli 21. septembra se pri svetoy meši šté z evangelija po svetom Mateji (Szent Máté) tisti tau, šteri pripovejda, kak je té bodauči apoštol pusto službo ino ušo včasik z Jezošom, gda ga je té pazuvo.

Matej (ali kak ga Lukač pa Mark zovéta: Lévi) je pobéro porce na poštiji pred varašom Kafarnaum. Tau službo so Židauvge trnok dojgledali, cestninare so meli za pogane ino grejšnike, tauvane ino hūdodelce. Gda je Jezoš pogledno na Mateja, je tisti tak veseli grato, ka je tak cofart ušo za njim. Sprevajo ga je v Palestini, poslušō njegvo včenjé ino se čūdivo njegovim delom. Po smrti, goristanenji ino vnebohodi Jezōša se je odlaučo, ka lidam raztomači, ka je biu prorok z Nazareta pravi Mešijaš, o šterom je gučo Stari zakon.

Po tradiciji je Matej dosta delo v Etiopiji ino tamspreobrnau-go lūdi, med drugimi krala tō. Okrstō je njegvo čér, štera se je zaoblūbila za devico. Tak se je nej stejla oženiti z nauvim kralom, šteri pa je zavolo toga tak čemerer grato na Mateja, ka ga je z ednov kopjov smekno.

V 11. stoletji so zemelske ostanke evangelista prejk v taljanski varaš Salerno odpelali, njegvo škrinjō v kripti eške gnes trnok dosta prauškarov gorpoiške. Na kejpaj vidimo apoštola s človōkom ali angelom (simbol prvoga evangelija), s kopjov (simbol njegve smrti) ali mošnjov (simbol njegve službe). Za svojoga patronuša ga držijo lidgē, šteri s penezami delajo.

Leta 1999 so sveti oča Janoš Pavel II. kapucinskoga barata svetoga Pija (Szent Pio) oprvim za blajženoga, za tri lejta pa eške za svetnika zglasili. Že za časa žitka sta njegva vōra ino vūpanje rodila lūbezen, s šterov je lidi gorprio kak padar dūš – spauvednik. De je pa tejla tō vračo, vej je pa opro edne moderne špitale. Njgvi den svetimo 23. septembra, na den njegve smrti.

Slovenski blajženi pūšpek Anton Martin Slomšek je v svoji predgaj vsikdar gučo o lūbezni do materne rejči, dosta se je trūdo za slovenske šaule po vesnicaj

Pater Pij se je naraudo leta 1887 kak štrti od sedem mlajšov. Njgva držina je bila tak srmačka, ka je mogo njgvi oča dvakrat oditi v Meriko pe-neze slūžit. Pri krstitki je daubo ime Francesco, gda pa je med kapucine staupo, je grato Pij s Pietrelcine. Nej je emo eške tresti lejt, gda so ga prejdni zavolo lagvoga zdravdja poslali v eden klaušter pri Jadranskom maurdji. Tam je mladi barat leta 1920 v mističnom videnji daubo »stigme« - znamenja Kristošovi ran na rokaj, nogaj ino prsaj. Prejdni so ma zapovōdali, aj rane skrije ino nosi rokajce. Eške z Rome je prišla zapauved, ka samo v kapejli od klauštra smej mešūvati.

Donk je vsikdar več lūstva prihajalo v vesnico San Giovanni

Rotondo, ka bi vidlo »svetoga patra«. Ništerni pa so ga taužili, šimfali ino špotali, de je pa vse zdržo. Nej je biu rad tistim, šteri so samo najgiri na njega bili, želo je, ka bi prauškarge prihajali zavolo iskanja vōre. »Edna meša patra Pija za dosta lūdi znamenūje več kak deset dni misijona,« je napiso kisnejši pápa Pavel VI.

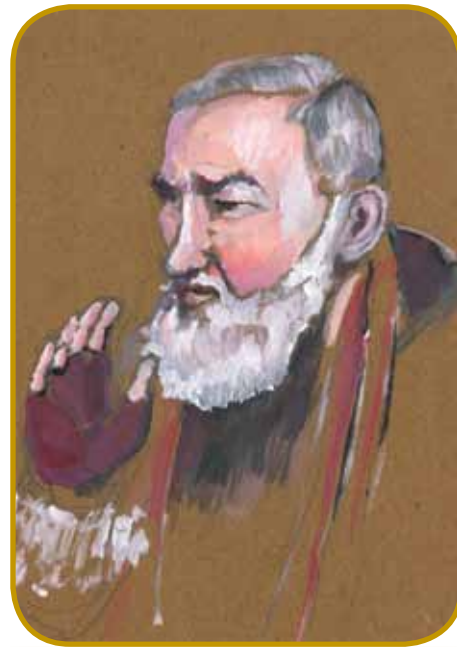
Duga lejta je biu pater Pij skoro cejli den v spauvednici: zran-koma od šeste do devete je spovedavo ženske, zadvečerka od pau tretje do pau pete pa moške. Emo je dar, ka je leko što človeče dūše. Dostakrat so vōrnicke po štiri minutaj pogučavanja znali, ka morejo narediti, če škejo baukši krščeniki gratati. Njgvo blajženo zemelsko poslanstvo se je končalo septembra 1968, pri njegovom grobi se gnesneden samo tak minjavajo molitvene skupine.

»Gnes se poseba radūjem z vami, gda za blajženoga zglasim pūšpeka **Antona Martina Slomška**. Un je znamenje svetosti Cerkve na Slovenskom, svedok Boga, šteri je vsikdar med svojim lūstvom ino v vsakšom cajti zové k evangelijskomi žitki ino apostolskomi delūvanji,« so povōdali pápa Janoš Pavel II. tistim dvestau gezero Slovencom, šteri so se nej daleč od Maribora zbrali septembra 1999. Slovenskoma narodi so sveti Oča podarili prvoga domanjoga blajženoga. Kisnejši pūšpek se je novembra 1800 naraudo v paverskoj držini v vesi Ponikva nej daleč od Celja. Biu je prvi od osem mlajšov delavni ino bogabogēci starišov. Mati se je vkūper z domanjim kaplanom dosta trūdila, ka je leko Tonček v šaule v Celji, Ljubljani, Senji ino Celovci (Klagenfurt) prišo. Septembra 1824 so ga posvetili v dūhovnika, po nauvoj meši pa se je dale včiu.

Anton Martin Slomšek bi najraj austro kaplan med lidami, de ga je pa pūšpek imenūvo za dūhovnoga voditela seminaris-

tov v Celovci. Svoje bogoslovce je včiu slovensko rejč tō, vej pa, kak je šegau emo gučati: »Sveta vōra aj vam bau posvejt, materni gezik pa klūč do zveličavne narodne kulture.«

Po devet lejtaj je leko pá med svoje lidi odišo, v vesi Vuzenica je napiso svoje erične knige »Blaže ino Nežica v nedelskoj šauli«. Šaule so ma bile trnok pri srce, zatok ga mamo za patronuša škonikov. Leta 1846

Pri žalnoj meši patra Pija je bilau navzauči več kak stau gezero lūdi – sveti barat je emo šegau gučati: »Mojo pravo poslanstvo se začne po mojoj smrti.«

je na svoja pleča vzeu pelanje lavantinske pūšpekije, od štere stolico je kak pūšpek leta 1859 prejk v Maribor postavō. S tejm je pomago, ka je Spaudnja Štajerska slovenska ostala. Njgvi blajženi grob najdemo v mariborskoj katedrali, njgvi svetek držimo 24. septembra. Že prva je biu Slomšek učitel zdrave lūbezni do naroda, kulture ino svetosti, vōrnim lidam pa eške bole svejti zdaj, gda je zdignjen na oltar.

Sveti Gellért je eden od tisti madžarski svetnikov, šteri so se nej na Vogrskom naraudili. Na svejt je prišo leta 980 v Benetkaj (Venecija) z imenom Giorgio, pri svoji pet lejtaj pa je sploj be- težen grato. Njgvi oča Gerardo je obečo, ka če sin na molitev

benediktinski baratov ozdravi, ga včasik njā v klauštri. Tak se je zgaudio tō. Pri 15 lejtaj ma je oča mrau v Svetoj deželi, zatok je gorvzeu njegvo ime.

Kisnej se je un tō napauto v Palestino, de je pa vihér njgvi šift na Rovačko ofudno. V gnešnjom Poreči se je dosta pogučavo z opatom s Pannonhalme, šteri ga je pazuvo na Vogrsko. Na svetek veuke meše se je v Székesfehérvári srečo s kralom Števanom, šteri ga je proso, aj grata škonik njgvo sina Imrena.

Po sedmi lejtaj včenjā je Gellért odišo za pūščavnika (remete) v Bakonybél ino tam piso o tomačenji Svetoga pisma. Nej se je pa dugo radiuvo tūučī, krau Števan ga je imenūvo za voditela pūšpekije Csanád. Kak prvi pūšpek je za dekane postavō tiste svoje dūhovnike, šteri so gučali vogrski. Opéro je šaule,

zido cerkve, pri tejm ma je dosta pomago sam sveti krau. Gda je Števan mrau, so se Madžari obrnauili prauti tihincom. Leta 1046 se je Gellért paščo prauti sinaum Vazula, šteri so prihajali s polskoga izgnanstva. V Dióšdi je emo edno videnje, ka prej mantrnik grata. Gda je prišo k Donavi, so začnili pogange na njega kamne lūčati. Vō so ga zvlekli s kočūja, ga privezali k ednim kordam ino ga z vreja Kelenhegy dojsūnili. Zdaj nosi té brejg njegvo ime, tam vidimo njgvi spomenik tō. Za svetnika ga je dau zglašiti sveti krau Ladislav, gnes najdemo njgve relikvije v več vogrski cerkvaj. Njgvi den svetimo 24. septembra.

-dm-
ilustraciji: Szilveszter Bartkó

SPORED SLOVENSkih TELEVIZIJSKIH PROGRAMOV

**OD 25. SEPTEMBRA
DO 1. OKTOBRA**

PETEK, 25.09.2020, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.10 Ugriznimo znanost, oddaja o znanosti, 10.35 TV-izložba, 10.55 Danes dol, jutri gor, slovenska nanizanka, 11.30 Vem!, kviz, 12.00 Globus, 12.30 Točka preloma, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 TV-izložba, 13.50 Zvezde velikega platna: Clint Eastwood, britanska dokumentarna serija, 14.35 TV-izložba, 14.50 Priluhnimost tišini, 15.00 Mostovi - Hidak, magazinska informativna oddaja, 15.45 Španski učitelj: Kros, nizozemska otroška nanizanka, 16.10 Osvežilna fronta: Maščevanje, oddaja za mladostnike, 16.40 Infodrom, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.30 Alpe-Donava-Jadran, 17.55 Duhovni utrip, 18.10 Pujša Pepa: Poskočna žoga, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Slovenski pozdrav, narodnozabavna oddaja, 21.25 Na lepše, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.55 Kinoteka: Zvezde velikega platna: Al Pacino, britanska dokumentarna serija, 23.45 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.15 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.10 Napovedujemo

PETEK, 25.09.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 9.45 Videotrak, 10.40 Dobro jutro, 13.20 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 13.45 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 14.30 Migaj z nami, oddaja za razgibano življenje, 15.00 Šport, 17.00 Poletni koncerti iz naših krajev - Slovenski oktet v Štanjelu, 18.05 Ritem, oblika, barva, harmonija, portret Karla Pečka, 18.55 Videotrak, 20.00 Neboa: Pustni petek, španska nadaljevanka, 21.10 Zdravnica iz Bresta, francoski film, 23.15 Zadnja beseda!, 0.05 Videotrak, 1.05 Info kanal

SOBOTA, 26.09.2020, I. spored TVS

6.15 Kultura, Odmevi, 7.00 Otroški program: Op! 10.10 Infodrom, 10.25 Čist zares: Strip, 10.55 Ugriznimo znanost, oddaja o znanosti, 11.20 TV-izložba, 11.40 Tarča, 12.40 Kaj govoriš? = So vakeres? 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 13.50 TV-izložba, 14.05 Kulturni vrhovi: Vesela in žalostna gora v Mirnski dolini, dokumentarna oddaja, 14.40 Priluhnimost tišini, 15.00 Dolga alpska transverzala: Korak za korakom, francoska dokumentarna serija, 16.00 Naš vsakdanji kruhek: Roka pravice, slovenska nanizanka, 16.30 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Ambienti, 17.45 Zadnja beseda! 18.35 Ozare, 18.40 Erika: Najdi zaklad in ga vrni, risanka, 18.57 Dnevnik, Sobotni dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 20.00 Joker, kviz, 20.55 Kaj dogaja? 21.20 Leta in leta, britanska nadaljevanka, 22.25 Poročila, Šport, Vreme, 22.50 Sedmi pečat: Dobri časi, ameriški film, 0.35 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.00 Dnevnik, Sobotni dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 1.55 Napovedujemo

SOBOTA, 26.09.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 6.05 Videotrak, 7.00 Najboljše jutro, 9.00 Pričevalci: Kajetan Gantar, 10.30 Danes dol, jutri gor: Inteligentni sesalec Stane, slovenska nanizanka, 11.00 Danes dol, jutri gor: Komanda mora bit', slovenska nanizanka, 11.30 Sukanje niti modernih umetnikov, dokumentarni film, 12.35 Poletni koncert iz Schönbrunn 2018, 14.45 Kolesarstvo - svetovno prvenstvo: cestna dirka (Ž), 16.50 Avtomobilnost, 17.40 Zadnji ledeni lovci, dokumentarni film, 18.55 Videotrak, 20.05 Trajna, ameriški film, 21.40 Zvezdana: Kako izgoreti, 22.25 Laibach iz Graza, The Sound of Music, 0.00 Videotrak, 0.55 Info kanal

NEDELJA, 27.09.2020, I. spored TVS

7.00 Živ žav, otroški program, 10.05 Govoreči Tom in prijatelji: Vsemirski spopad VIII, risanka, 10.15 Španski učitelj: Parčki, nizozemska otroška nanizanka, 10.40 TV-izložba, 11.00 Italijanska kuhinja s Catherine, oddaja o kuhanju, 11.25 Ozare, 11.30 Obzorja duha, 12.05 Ljudje in zemlja, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 Slovenski pozdrav, narodnozabavna oddaja, 14.45 Na lepše, 15.15 Nikec na počitnicah, francoski film, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Vikend paket, 18.40 Šola za

pošasti: Človečka hočem, risanka, 18.50 Mali Timotej: Dirka na kometu, risanka, 18.57 Dnevnik, Politično s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20.00 Med nami, norveška nadaljevanka, 20.45 Z Mišo, 21.35 Poročila, Šport, Vreme, 22.00 Veliki zeleni zid, britanski dokumentarni film, 23.40 Žiga Stanič: Baba (Boštjan Gombač, Simfoniki RTVS in Simon Krečič), 23.55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.20 Dnevnik, Politično s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 1.15 Napovedujemo

NEDELJA, 27.09.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 6.30 Videotrak, 7.30 Duhovni utrip, 7.45 Koda, izobraževalno-svetovalna oddaja, 8.20 Glasbena matineja, 10.40 Danes dol, jutri gor, jutri na zdravljenje!, slovenska nanizanka, 12.15 Pišem, da rešim samega sebe: portret Florjana Lipuša, 13.00 Kolesarstvo - svetovno prvenstvo: cestna dirka (M), 16.50 Kolesarstvo - svetovno prvenstvo, analiza dirke, 17.30 Primož Roglič, moja pot na dirko po Franciji, 18.20 Ambienti, 18.55 Videotrak, 20.00 Nogomet - državno prvenstvo: Olimpija: Domžale, 5. kolo, 22.20 Žrebanje Lota, 22.30 Vikend paket, 23.45 Zvezdana: Kako izgoreti, 0.25 Kaj dogaja?, 0.55 Videotrak, 1.55 Info kanal

PONEDELJEK, 28.09.2020, I. spored TVS

6.30 Utrip, Zrcalo tedna, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Obzorja duha, 10.40 TV-izložba, 11.00 Danes dol, jutri gor: Zen počitnice, slovenska nanizanka, 11.30 Vem!, kviz, 12.00 Z Mišo, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 TV-izložba, 13.50 Amsterdam, London, New York - trije veličastni: Pretresi sodobnosti (1800-1880), francoska dokumentarna serija, 14.45 S-prehodi: Knjižnice, 15.10 Rojaki, oddaja o zamejcih, 15.25 Dober dan, Koroška, 15.55 Otroški program: Op! 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.30 Kulturni vrhovi: Sv. Primož nad Kamnikom, dokumentarna oddaja, 18.00 Nejko: Nejko telovadi, risanka, 18.10 Čebeli: Tomaž Pengov - Drevo, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tednik, 21.00 Studio City, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Umetni raj, 23.30 Glasbeni večer, 0.30 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.55 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.50 Napovedujemo

PONEDELJEK, 28.09.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 10.30 Videotrak, 11.25 Dobro jutro, 13.50 Priluhnimost tišini: Dostopnost spletišč in mobilnih aplikacij, 14.20 Inside - Offside: V zaledju predsodkov: Nova igra, dokumentarna oddaja, 14.45 Na lepše, 15.30 Zadnja beseda!, 16.35 Prava ideja!: UVC Solutions, dezinficiranje prostorov, 17.10 Ljudje in zemlja, 17.55 Prečkanje Islandije; Crossing Iceland, dokumentarni film, 18.55 Videotrak, 20.00 Otroci Sredozemlja: Portugalska, 21.00 Dediščina Evrope: Umetnost Skandinavije: Predavnimi časi na Danskem, britanska dokumentarna serija, 21.55 Salman Rushdie, s smrtjo za petami, francoska dokumentarna oddaja, 23.00 1/2, kratki igrani film AGRFT, 23.20 Kekec, tri dni pred poroko, kratka TV-igra AGRFT, 0.10 Videotrak, 1.10 Info kanal

TOREK, 29.09.2020, I. spored TVS

6.15 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Umetni raj, 10.35 TV-izložba, 10.55 Danes dol, jutri gor, slovenska nanizanka, 11.20 Vem!, kviz, 11.55 Tednik, Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 TV-izložba, 13.50 Dolga alpska transverzala: Korak za korakom, francoska dokumentarna serija, 14.45 TV-izložba, 15.00 Duhovni utrip: Slovenci, začenjajo se novi časi, 15.20 Lučka - Pitypang, otroška oddaja, 15.50 Otroški program: Op! 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.30 Koda, izobraževalno-svetovalna oddaja, 18.05 Kalimero: Skrivnost drevesa, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Joker, kviz, 21.00 Dosje, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 23.05 Pričevalci: Kajetan Gantar, 1.55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 2.20 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 3.15 Napovedujemo

TOREK, 29.09.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 11.00 Videotrak, 11.55 Dobro jutro, 14.35 Avtomobilnost, 15.10 Alpe-Donava-Jadran, 15.35

Ljubljana, London, New York - Tugo Šušnik, dokumentarni film, 16.45 Joker, kviz, 17.55 Nova zemlja, dokumentarni film, 18.55 Videotrak, 20.00 Povezani svet: Vojna v svetu omrežij, britanska dokumentarna serija, 20.55 Prava ideja! 21.30 Ljubljani, koprodukcijski film, 23.00 Kaj govoriš? = So vakeres?, 23.25 Videotrak, 0.25 Info kanal

SREDA, 30.09.2020, I. spored TVS

6.15 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Koda, izobraževalno-svetovalna oddaja, 10.40 TV-izložba, 11.00 Danes dol, jutri gor: Osvobodene ženske, slovenska nanizanka, 11.30 Vem!, kviz, 12.00 Studio City, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 TV-izložba, 13.50 Povezani svet: Vojna v svetu omrežij, britanska dokumentarna serija, 14.40 Osmi dan, 15.20 Rojaki, oddaja o zamejcih, 15.30 Mostovi - Hidak, magazinska informativna oddaja, 16.00 Male sive celice: OŠ Primoža Trubarja Velike Lašče in OŠ Cirila Kosmača Piran, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Kostarika: Biodiverziteti v tropskem gozdu, dokumentarni film, 17.55 50 knjig, ki so nas napisale: Srečko Kosovel: Integrali, 18.00 Čarli in Lola: Če sem pa aligator, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.05 Film tedna: Vsi proti vsem, slovenski film, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Profil, 23.40 Kostarika: Biodiverziteti v tropskem gozdu, dokumentarni film, 0.15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.40 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.35 Napovedujemo

SREDA, 30.09.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 9.30 Videotrak, 10.30 Lučka - Pitypang, otroška oddaja, 11.00 Dobro jutro, 13.25 Cellofest ansambel, Gal Gjurin, Zala Vidic, Izak Hudnik (A. Vivaldi, F. Schubert, G. Gjurin), 14.15 Vokalna skupina Plamen iz Toronta: Umetniška vodja Marija Ahačič Pollak, gostja Tanja Činč, 15.20 Ambienti, 16.10 Vikend paket, 17.50 Polmesec nad planikami, dokumentarni film, 18.45 Videotrak, 19.50 Žrebanje Lota, 20.05 Lebdenje, baletna zgodba Rut Vavpotič, igrano-dokumentarni film, 21.05 Moje mnenje, 22.00 Tujca, britanska nadaljevanka, 22.50 Pozdrav domovini, dokumentarni film, 23.50 Videotrak, 0.45 Info kanal

ČETRTEK, 01.10.2020, I. spored TVS

6.15 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.10 Kostarika: Biodiverziteti v tropskem gozdu, dokumentarni film, 10.40 TV-izložba, 10.55 Danes dol, jutri gor: Kdor drugemu jamo koplje, slovenska nanizanka, 11.30 Vem!, kviz, 12.00 Moje mnenje, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 TV-izložba, 13.50 Amsterdam, London, New York - trije veličastni: Doseganje čezmernosti (1880-2017), francoska dokumentarna serija, 14.50 Slovenci v Italiji: PETdeset - Festival narodno-zabavne glasbe Števerjan skozi čute, dokumentarna oddaja, 15.10 Brez meja - Határtalan, 15.40 TV-izložba, 16.00 Otroški program: Op! 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Ugriznimo znanost, oddaja o znanosti, 17.55 Na kratko: Stockholmski sindrom, 18.00 Dinotačke: Kar nam ni dalo spati, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tarča, Globus, Točka preloma, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Osmi dan, 23.35 Dediščina Evrope: Umetnost Skandinavije: Predavnimi časi na Danskem, britanska dokumentarna serija, 0.35 Ugriznimo znanost, oddaja o znanosti, 1.00 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.25 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.20 Napovedujemo

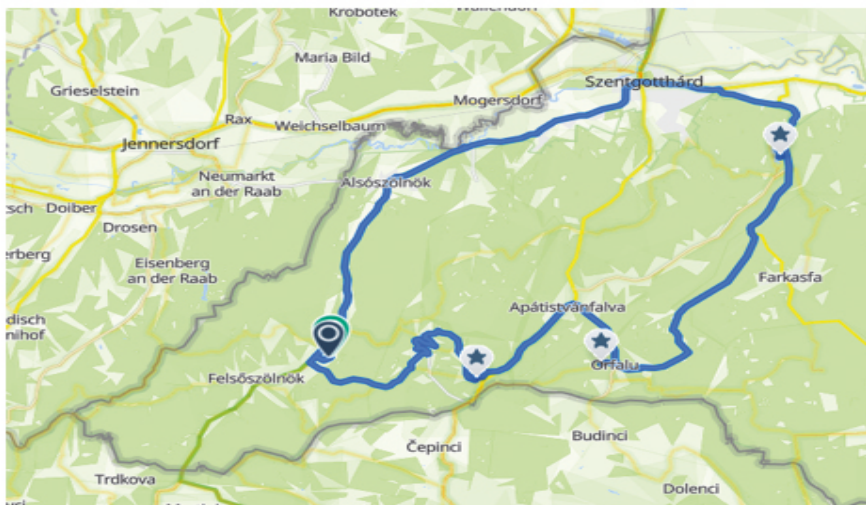
ČETRTEK, 01.10.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 10.45 Videotrak, 11.40 Dobro jutro, 14.20 Profil, 15.15 Slovenski pozdrav, narodnozabavna oddaja, 16.45 Joker, kviz, 17.55 Dragonja - skrivnostna reka, dokumentarni film, 18.55 Videotrak, 20.00 Z Graysonom Perryjem po ZDA, britanska dokumentarna serija, 20.50 Avtomobilnost, 21.20 Poti svobode, poljska nadaljevanka, 22.30 J. in O. Bubenček: Doktor Živago, dueta (solisti Baleta SNG opera in balet Ljubljana), 22.45 Mladi virtuoz: Alexander Gadjev, 23.10 Slovenska jazz scena, 0.10 Videotrak, 1.10 Info kanal

I. Porabska kolesarska tura

Ljubitelji kolesarjenja vabimo na kolesarsko turo, ki bo **26. septembra 2020**, s startom ob 9. uri. V okviru ture bomo prekosarili porabska naselja: Gornji Senik – Verica in Ritkarovci – Števanovci – Andovci – Máriaujfalu – Monošter – Dolnji Senik. Dolžina ture je 40 km. Največje število udeležencev: 50.

Start in cilj ture bosta na Slovenski vzorčni kmetiji na Gornjem Seniku.

Udeležba na turi je brezplačna, potrebno pa se je registrirati, in sicer na tej povezavi:

https://docs.google.com/forms/d/1tCgviwvteY_mOUiuegS-xlfTYddhQa3oUi5fme1-CLs/edit

Organizator bo zagotovil pijačo in sadje, in sicer na okrepčilnih točkah, ki bodo: pri razglednem stolpu na Verici, na Slovenski domačiji v Andovcih in pri jezeru Hársas v Máriaujfalu. Po končanem kolesarjenju vabimo udeležence na kosilo. Vsak kolesar, ki bo prevozil turo, bo prejel tudi medaljo.

Udeležba je na lastno odgovornost. Vse udeležence prosimo, da poskrbijo za lastno varnost in pazijo tudi na varnost drugih udeležencev. Uporaba čelade je priporočena.

Če imate kakršnakoli vprašanja, pokličite:

Petra Nagya (+36302849643) ali Szabolcsa Andrejeka (+36303070728).

Prisrčno vabljeni!

Organizator dogodka: Športno društvo Srebrni breg Gornji Senik

Izvedbo kolesarske ture je finančno podprl Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Gda pride gesen, te demo v gorice

Pri klubi za zdravje Harmonija v Monoštri že tradicija gé, ka vsakšo gesen demo v ves Magyarlak, tam v gorica j mamó piknik. Septembra več nej tak vrauče, grauzdje začne zrejli, leko ga malo škipamo (zobamo), po pauti leko slive beremo, pa ka je nej zadnjo, gesenski lejs je trno lejpi za pogled. Zavolo koronavirusa je to baukše gé, ka smo samo mi gé na brejgi v gorica j. Tau je idealno mesto za srečanje, za piknik.

12. septembra smo ali z avtobusom ali s piciklinami šli v gorice v Magyarlaki. Po kratkom pogučavanji smo geli zdrave namaze iz špinače (spenót), ingvera (gyömbér), škipk (skute) pa dosti zelenjav. Potistim smo se šetali kalek po brejgi. Ništerni so gobe najšvi v lejsi, Varašanci so trno radi bili, če so zaglednili galambice ali kakšne druge gobe. Na konci špancera smo se na ednom travniki razgibavali, smo delali različne vaje. Od tistec je lejpi razgled biu na

Članice kluba Harmonia z gozdarskim inženirrom Robertom Sukićom

gorice.

Gda smo nazajprišli na mesto piknika, so nas flajsne ženske čakale z gotovim obedom. Dober gulaž smo geli pa vsefele pokaraj, ka smo ga mi same spekle pa prinesle na piknik. Na piknik smo pozvali Roberta Sukića, gozdarskega inženirja. On nam je gučo o tom, kak vpliva tau, ka se klima spreminja, na naše gauške. Ta nam je pravo, kak mora čedno, zavedno gospodariti z lesaum pa z divjačino, stera

živi v lesej. Gučo je o škodi to, stero divjačina napravi na njivaj pa v sadovnjakaj. Dobro smo se čutili, radi smo bili, ka smo znauva leko vküpprišli, se veselili pa dobro geli ino pili. Fajn je bilau venej v naravi.

Pauleg virusa covid 19 se tak menje srečüvle. Niške ne vej, kak baude tadale. Dočas leko, mo držali naše programe, seveda mo se držali vsej epidemiološki predpisov.

Margit Čuk

Pod Srebrnim brejgom ...

... se je skur vse v žuto farbo nut zravvalo. Vse tau pa zavolo Primoža Rogliča, steri na največjši dirki biciklinov Tour de France, kak vögleda, po trej tednaj prvi bau. Pa tau eške nej vse. Včasín za njim trno mladi Tadej Pogačar se pela. V tej dnevjaj na slovenskom kraji Srebrnoga brejga nej eno brsanje labde, nej kakši drugi šport teva dva možakara ne more zgrabiti. Tau, ka se godi, se je čakalo, ka se gnauk ma zgoditi. Depa tak nagnauk je niške nej čako. Leko se povej, ka za nekše fejle senzacijo dé. Zvün toga pa se v tom leti na dirki po Franciji vse več nauvi asov vöpokazalo, stari asi nin bola zar za njimi ojdijo, zaprav, se pelajo.

Šport Slovencom v tej dnevjaj rejsan visko glavou gor zdigava. Tam daleč v Merki NBA liga vse bole prouti kraji dé. Tam to dva spod našoga brejga dobro labdo mečeta. Prvi je mladi Luka Dončić. V ekipo pet najbaukši v ligi NBA so ga vöodabrali, kuman 21 lejt star gé. Skur 15 lejt starejši Goran Dragič pa s svojim klubom iz Miami ja na velke prauti finali dé. To tam prejk šörkoga maurdja se takše godi, ka se je eške nej godilo. Dva Slovenca najbolje na vrek segata. Baja samo tau gé, ka za slovensko reprezentanco bole na rejdke leko špilata, ka njiva ne pistijo, ka bi vsigdar domau prišla, gda bi tau škela. Demo z labdo tadale, depa zdaj po zemle j. Mura iz Sobote v nauvi sezoni eške enoga gola nej dobila. Tak tau delajo v domanjoj ligi, kak to v kvalifikacijaj za Ligo Evrope. Slejgen je tau na svojoj kauži čapat Aarhus iz Danske čüjto. Petkrat bole drakši klub je v Fazaneriji tri gole mogo požrejt. Rjedki so vörvali, ka se takše leko zgodi, depa dun se je zgodilo. Pa tau se je to zgodilo, ka Muri znauva nej malo pejnez na račun gor pride. Zdj se čaka, ka k njim velki PSV Eindhoven pride. Samo tau je škoda, ka lidi eške na stadioni nega. Tak bi njivi račun eške bole se napuno.

Aj zagnauk športa zavole bau, demo h kulturi. Velki slovenski pisatelj Drago Jančar po Evropi oidi. Njegli roman In ljubezen tudi (Pa ljubezen to) je vse bole popularen. Po tejm gda se njemi je z nagrado poklonila Avstrija, ga na vse kraje zovejo. Zatoga volo to, ka njegvi roman ranč v tom časi nauvi nacionalizmov pa drugi „izmov“ je tisti, ka pripovejda, kakši kvar leko vsi takši „izmi“ naredijo. Depa nej samo tau. Jančarova bogata rejč popejva v vüjaj, srcej pa düjši ranč tak.

Tak Slovenci svojo zastavo po svejti nosijo. Pri nji doma pa vse nauoupek dé. Ja, gvüšno, ka corona svoje to kcu j de je, depa politično tiskavanje es pa ta, brezi nje eške kak bi živelo. Tau je nekše fele slovenska folklor gratala. Leko, ka za stau ali več lejt nede se več v folklorni ansamblaj indašnji plesov plesalo. Leko, ka do tau gnešnje politično štükanje, rivanje, spodmetavanje pa vse takše gor bidili. S tejm našim vnükom pokažejo, kakša je gnešnja politična kultura. Tau de za nji trno smejšno, gnes pa je tau daleč, daleč od smeja.

Vnauvim slovenskim držinam pa je nej do smeja. V eni varašaj so nebesko visko za smetje račune zdignoli. Na, nej ranč za smetje, za tau, ka je vkraj odpelajo. Eni pravijo, ka zatoga volo tau delajo, aj lidge menje smetja ta mečejo. Tisti pa, ka tau plačati morajo, ovak gučijo. Pravijo, samo tau je gé, ka nisterni si škejo žepke napunjavati.

Ka na tau naš Srebrni brejg povej? Samo tau, aj na njem plastike pa škatüle od piva ne njavajo. Ovak, ovak se vej trno graubo doj svaditi.

Miki Roš

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukić
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska
Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava, Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR ali 52 USD. Številka bančnega računa: HU75 11747068 20019127 00000000. SWIFT koda: OTPVHUHB